

Zadruge in socialna podjetja: delo in zaposlovanje v izbranih državah

Uvod

Zadruga je običajno opredeljena kot poslovna organizacija, ki je demokratično nadzorovana, je v lasti svojih članov in deluje v njihovem interesu. Socialno podjetje se na splošno dojema kot poslovna organizacija s socialnim poslanstvom, ki deluje v interesu svoje skupnosti ali skupine strank. Ta študija preučuje prispevek evropskih zadrug in socialnih podjetij k ustvarjanju in ohranjanju delovnih mest. Opredeljuje gonalne sile in ovire za rast delovnih mest, raziskuje pogoje zaposlovanja, podrobno opredeljuje podporne ukrepe, ki so na voljo v izbranih državah članicah EU, in podaja smernice politike za podporo pri zagotavljanju teh delovnih mest.

Ozadje politike

Po finančni krizi leta 2008 in vztrajno visoki brezposelnosti v EU so bile stopnje preživetja zadrug podobne ali boljše od tistih v prevladujočih oblikah podjetij. Zadruge in socialna podjetja so prav tako veljali za možne vire inovativnih rešitev socialno-ekonomskega izzivov, ki so bili opredeljeni kot prednostne naloge EU: vključujoča rast, pomoč regionalnemu gospodarskemu razvoju, pametna rast, zmanjševanje revščine in socialne izključenosti ter ustvarjanje trajnostne rasti.

Ključne ugotovitve

Razvijajoče se oblike zadrug in socialnih podjetij

V študiji se uporabljata opredelitev zadruge, kot jo je oblikovala Mednarodna zadržna zveza (ICA), in opredelitev socialnega podjetja, kot jo je oblikovala Evropska komisija. Posamezni zakoni in opredelitve pa se po državah članicah razlikujejo. Ta sektor je zelo dinamičen, saj se nenehno pojavljajo nove oblike zadrug in socialnih podjetij.

Podatki o sektorju in uspešnosti

Po razpoložljivih statističnih podatkih je Italija država z največjim sektorjem zadrug in socialnih podjetij. Države, ki so sodelovale v študiji primerov, se po številu zadržnih in socialnih organizacij ter delovnih mest med seboj znatno razlikujejo, te številke pa se razlikujejo tudi glede na različne vire podatkov.

Glede na razpoložljive podatke in mnenja nacionalnih akterjev so zadruge in socialna podjetja po finančni krizi razmeroma dobro poslovali. Splošna uspešnost zadrug in socialnih podjetij ter posebnih vrst teh organizacij pa se po izbranih državah razlikuje. Posebej uspešne so bile socialne zadruge.

Podporni ukrepi

Vse države podpirajo razvoj zadrug in socialnih podjetij z različnimi ukrepi. Večina te podpore je na voljo v obliki finančne pomoči, pomoči pri zagonu podjetij in splošne podpore pri poslovanju. Učinek podpornih ukrepov na zaposlovanje se ocenjuje kot zelo pozitiven. Čeprav je na voljo veliko podpore, je vodje organizacij iz študije primerov večinoma niso izkoristili. Zadruge in socialna podjetja se namesto za formalne podporne ukrepe za podjetja pogosto odločajo za neformalno podporo prek različnih omrežij.

Stopnje zaposlenosti

Število delovnih mest se je v organizacijah iz študije primerov v večini poklicnih skupin in kategorij statusov zaposlitve povečalo. Zdi se, da ta uspeh pri ohranjanju in ustvarjanju delovnih mest ni povezan z gospodarskim ciklom in krizo. Na rezultate s področja zaposlovanja očitno vplivajo drugi dejavniki, kot so stopnja organizacijske inovativnosti, kakovost vodenja in javno financiranje.

Delavci v organizacijah iz študije primerov so kakovost delovnih mest ocenili zelo visoko, tako v absolutnem kot relativnem smislu. Razlog za to je, da je splošni cilj teh organizacij kakovost delovnih mest.

Pri ustvarjanju ali kakovosti delovnih mest je bilo med obema vrstama organizacij možno opaziti manje razlike. K pozitivni organizacijski uspešnosti so prispevali notranji dejavniki, na primer vodenje, notranje strukture in procesi upravljanja in odločanja, reinvestiranje presežne vrednosti, dajanje prednosti delovnim mestom pred plačami in dobičkom, dolgoročna naravnost ter skupne vrednote članov, delavcev in, v mnogih primerih, strank in kupcev.

Dejavniki, ki vplivajo na zaposlovanje

Ustvarjanje in ohranjanje delovnih mest je odvisno od poslovnega uspeha, ki odraža zmožnost organizacij, da konkurirajo na obstoječih trgih, prodrejo na nove trge ter razvijejo in izboljšajo blago in storitve, ki jih nudijo. Inovativnost je bila najpogosteje omenjena gonilna sila zaposlovanja, sledita pa ji ohranitev obstoječih trgov in strank ter širitev na nove trge ali privabljanje različnih vrst strank. Kot eden od ključnih dejavnikov so bile prav tako navedene vodstvene sposobnosti in kompetence.

Krčenje sredstev javnega financiranja je bila ovira tako v smislu zmanjšanja razpoložljivih sredstev kot tudi v smislu povečanja konkurenčnosti javnih razpisov. Medtem ko je finančna kriza v nekaterih organizacijah povzročila izgube delovnih mest, je hkrati ustvarila priložnosti, ki so jih lahko izkoristile številne organizacije.

Smernice politike

Ugotovitve te študije kažejo, da so zadruge in socialna podjetja zmožna zagotavljati pozitivne rezultate na področju zaposlovanja in dobra delovna mesta ter da jim to tudi uspeva. To očitno počnejo z vključevanjem praks s področja človeških virov, ki jih podpirajo v številnih prevladujočih oblikah podjetij. Zadruge in socialna podjetja s tem pomembno prispevajo k uresničevanju ciljev strategije Evropa 2020 v zvezi s trajnostno in vključujočo rastjo ter zagotavljanju dostenjnega dela, opredeljenega v okviru evropskega stebra socialnih pravic.

Dokazi kažejo, da obstaja potreba po podpori in spodbujanju zadrug in socialnih podjetij na ravni EU ter nacionalni in regionalni ravni kot nosilcev socialno-ekonomskega razvoja. To je možno storiti na več načinov:

- nadaljnja splošna podpora politike Evropske komisije in Parlamenta;

- boljša ciljna usmerjenost posebne podpore – nadaljnji podporni ukrepi morda niso potrebni, vendar pa je obseg svetovalnih storitev ob ustanavljanju podjetij in splošnih svetovalnih storitev za poslovanje v državah članicah EU neenakomeren; izboljšata se lahko vidnost in usmerjenost obstoječe podpore;
- večanje prepoznavnosti profila sektorja v javnih organizacijah (na primer pri agencijah za razvoj lokalnega gospodarstva) in zasebnih organizacijah (na primer pri bankah), katerega cilja je spodbujanje in lajšanje poslovnega razvoja;
- z nadaljnji raziskavami izboljšati razumevanje tega, zakaj zadruge in socialna podjetja ne izkoristijo več podpore, zlasti sektorsko usmerjene – morda se lahko neformalne podporne mreže uporabijo kot sredstvo za večje koriščenje podpore;
- spodbujanje klavzul o socialni vrednosti v javnih razpisih namesto merila najnižjih stroškov, da bi se zmanjšal pritisk v zvezi z zagotavljanjem kakovosti delovnih mest;
- promoviranje sektorja kot alternative izvajanju storitev javnega sektorja in spodbujanje zadrug in socialnih podjetij, da oddajo ponudbe za izvajanje javnih storitev;
- vključevanje sektorja v podjetniško in poslovno izobraževanje, da se mladim omogoči sprejemanje ozaveščenih odločitev o vstopanju v sektor, tako v okviru poklicne možnosti kot tudi poslovne priložnosti;
- podpiranje razvoja vodstvenih veščin v zadrugah in socialnih podjetjih s pomočjo terciarnega izobraževanja o podjetništvu in poslovanju ter v okviru usposabljanja za vodenje, ki ga zagotavljajo podjetja/organizacije za lokalni gospodarski razvoj;
- opiranje na delo, ki ga je opravila Evropska komisija za pojasnitev vrst in oblik zadrug in socialnih podjetij – to bo omogočilo zbiranje boljših podatkov za spremljanje razvoja in učinkov sektorja;
- izboljšanje statističnih podatkov o sektorju za lažje izvajanje analiz in primerjav med državami in omogočanje zanesljive analize politik.

Dodatne informacije

Poročilo *Zadruge in socialna podjetja: delo in zaposlitev v izbranih državah* (*Cooperatives and social enterprises: Work and employment in selected countries*) je na voljo na <https://eurofound.link/ef18043>

Vodja raziskav: Stavroula Demetriaides

information@eurofound.europa.eu